

чение на ролята на нервните центрове и психиката във живота на организма и даже на отделните негови клетки и тъкани. Тръбва да се смята, че несъмнено упадъкът на душевните сили не е само следствие, но понекога и причина на разнитъ заболвания и даже на преждевременна старост. Ролята на душевните сили и тяхното влияние върху живота на тълото безъ съмнение сж твърде голъми и несравнено по-голъми, отколкото е прието да се мисли. Ето защо е толкова важно при всъко заболване душевното състояние на болния. Даже самозащитата на организма отъ всевъзможнитъ микроорганизми изглежда, така сжщо, че зависи отъ състоянието на нервната система. Не рѣдко едно тежко преживяване, едно неприятно известие или смъртъ на близъкъ чловѣкъ може да причини едно рѣзко измѣнение въ сърдечната деятелностъ. Проф. Метальникъвъ намира, поради това, че въ борбата съ старостта и особено съ преждевременната старостъ необходимо е да се прилагатъ не само известни лѣчебни срѣдства, но така сжщо и психическото въздействие. Чрезъ възпитание на волята, чрезъ упражнение, чрезъ известна тренировка, самовнушение и даже внушение отъ страна на чужди хора може много да се постигне.

Това е въ кратки черти особеността възгледъ на проф. Метальникъвъ по тоя въпросъ. И наистина, ако е вѣрно, че човѣкъ не представлява друго, освенъ едно постоянно единство отъ тѣло и духъ, ние не бихме могли да си представимъ човѣка нито една минута друго, освенъ въ състояние на взаимодействие между духа и тѣлото. И както е вѣрно, че тѣлесното разстройство се отразява върху душевното състояние на човѣка, не по-малко вѣрно е, че и душевното състояние упражнява влияние върху състоянието на тѣлото, както може да бжде случаятъ, когато настъпва парализия следъ узаване на една неприятна новостъ. Но, макаръ че е напълно вѣрно, какво силниятъ духъ може да подържа тѣлото, трѣбва да се забележи, че това може да се срещне само при отдѣлни индивиди, издигнати въ културно отношение и достатъчно оформени. Ние знаемъ, обаче, че такива лица се срѣщатъ твърде рѣдко и знаемъ сжщевременно отъ даннитъ, които видѣхме досега за българскитъ столѣтници, че последнитъ не принадлежатъ къмъ такива категории индивиди. На менъ се струва, поради това, че ако се говори за влияние на психиката върху физическото състояние на човѣка, нужно би било да се иматъ предвидъ на първо мѣсто други нѣкои психически проявления, които иматъ значение за по-широки маси отъ индивиди. Така, душевната хармония, жизнената радостъ и оптимизмътъ влияятъ благоприятно върху човѣка, а неблагоприятно влияятъ върху него песимизмътъ, липсата на

надежда за бждещето и постоянното измжчване на душата съ грижи за прехраната, съ страхъ, съ завистъ, съ амбиции, съ жалостъ, съ гризене на съвестта, съ жажда за богатство и пр. Тия терзания на душата иматъ огромно значение за душевната хармония и, следователно, за продължителността на човѣшкия животъ.

Но нашата задача не е да дадемъ тукъ една теория на остаряванието и на дълговѣчността. Ние желаехме, по-скоро, да посочимъ въ най-общи черти нѣкои схващания по тоя предметъ. Тръбва да забележимъ, обаче, че разрешението на проблемата, която тукъ ни интересува, срѣща една твърде голъма трудностъ и тая трудностъ се крие въ обстоятелството, че продължителността на човѣшкия животъ не е резултатъ само на една опредѣлена причина, но на цѣла редица фактори и влияния, отдѣлното установяване на които при човѣка по пжтя на експеримента е невъзможно. Ние не сме въ състояние изкуствено да освободимъ човѣшкия индивидъ отъ влиянието на всички фактори, съ изключение на единъ. Ние бихме могли да очакваме въ бждаще повече разяснения върху проблемата, която ни занимава, отъ експерименталнитъ наблюдения надъ низшитъ животни. Но и тия експерименти изискватъ доста много време и въ сжщото време изводитъ, които ще се правятъ отъ тѣхъ, едва ли могатъ изведнажъ и прѣко да се приложатъ къмъ проблемата за дълговѣчността и остаряването на човѣка.

Можемъ ли да възлагаме нѣкакви особени надежди за разрешението на тая проблема върху статистическия методъ? Ние трѣбва да помнимъ специфичното значение на тоя методъ при установяване на причинитъ на явленията, за да не изпаднаемъ въ прекалени надежди и очаквания. Ние не трѣбва да забравяме, че чрезъ статистическия методъ не е възможно установяването на каквито и да е формални каузални закони. Това е задача на индуктивното мислене, което, както е известно, е насочено къмъ установяване на общото, неповторяемото и неизмѣнното въ явленията на свѣта. Каузалнитъ закони, до които можемъ да дохождаме само по пжтя на индукцията, сж общеважущи положения, които важатъ за явленията независимо отъ опредѣлени рамки на времето и пространството. Въ сжщото време статистическия методъ има за свой обектъ не общото, но индивидуалното; неговата задача се състои въ това, да ни даде възможностъ да установимъ явленията и тѣхнитъ отношения въ опредѣлени рамки на времето и пространството. Чрезъ тоя методъ ние не можемъ, следователно, да намѣримъ строгата формула за връзката на причината съ следствието. Той може само да ни покаже кои отъ ония фактори, за които ние предварително, още по индуктивенъ пжтъ знаемъ, че могатъ